

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 6/2011-48

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 13. apríla 2011 v senáte zloženom z predsedu Sergeja Kohuta a zo sudcov Juraja Horvátha a Lajosa Mészárosa prerokoval prijatú sťažnosť E. Z., N., zastúpenej advokátom JUDr. J. H., B., vo veci namietaného porušenia práva na spravodlivé súdne konanie a účinný prostriedok nápravy podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní vedenom Najvyšším súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. 2 Tdo 23/2010 v súvislosti s vykonaním verejného zasadnutia o odvolaní v neprítomnosti obžalovaného a takto

r o z h o d o l :

1. Najvyšší súd Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Tdo 23/2010 p o r u š i l právo E. Z. na spravodlivé súdne konanie a účinný prostriedok nápravy podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v súvislosti s vykonaním verejného zasadnutia o odvolaní v neprítomnosti obžalovaného.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Tdo 23/2010 z 10. augusta 2010 z r u š u j e a v e c v r a c i a na ďalšie konanie.

3. E. Z. priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v sume 460,39 € (slovom štyristošesťdesiat eur a tridsaťdeväť centov), ktorú je Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný vyplatiť na účet právneho zástupcu JUDr. J. H., B., do jedného mesiaca od právoplatnosti nálezu.

4. Sťažnosti E. Z. vo zvyšnej časti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. II. ÚS 6/2011-14 z 13. januára 2011 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť E. Z., N. (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia práva na spravodlivé súdne konanie a účinný prostriedok nápravy podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v konaní vedenom Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pod sp. zn. 2 Tdo 23/2010 v súvislosti s vykonaním verejného zasadnutia o odvolaní v neprítomnosti obžalovaného.

Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže sťažovateľka podaním z 15. marca 2011 a najvyšší súd vo vyjadrení z 22. februára 2011 vyslovili súhlas, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení nachádzajúcich sa v jeho spise.

Zo sťažnosti vyplýva, že 22. novembra 2005 bolo proti sťažovateľke vznesené obvinenie pre trestný čin podvodu podľa § 250 ods. 1 a 4 písm. b) Trestného zákona účinného do 31. decembra 2005 (ďalej len „Trestný zákon“) na tom skutkovom základe, že presne nezisteného dňa začiatkom septembra 2004 poškodeným Ž. a R. ako zámienku na vylákание peňazí predložila zoznam bytov, ktoré mali byť vo vlastníctve M. N., a ponúkla im, že môže pre nich za výhodnú cenu zabezpečiť odkúpenie nimi vybraných bytov zo

zoznamu a zároveň im pri kúpe bytov vybaviť uprednostnenie, pričom mala vystupovať ako sprostredkovateľ pri odkúpení bytov. Dňa 20. septembra 2004 prevzala od Ž. 1 060 000 Sk a od R. 240 000 Sk ako prostriedky na zakúpenie nimi vybratých štyroch bytov. Dňa 28. septembra 2004 medzi Ž. ako veriteľom a sťažovateľkou ako dlžníčkou bola uzatvorená zmluva o pôžičke, predmetom ktorej bola suma 1 300 000 Sk určená na zakúpenie bytov, avšak sťažovateľka nesprostredkovala odkúpenie bytov a nevrátila ani len časť uvedenej sumy. Dňa 4. decembra 2008 bola na sťažovateľku podaná obžaloba pre trestný čin podvodu podľa § 250 ods. 1 a 4 písm. b) Trestného zákona. K podaniu obžaloby došlo i napriek tomu, že sa prípravné konanie neskončilo, keďže sťažovateľka ako obvinená nebola na oboznamovaní s výsledkami vyšetrovania. Tento úkon sa uskutočnil bez nej, pretože sa vraj počas predchádzajúceho procesného úkonu vzdala práva zúčastniť sa tohto úkonu. Súdna prax považuje za nemožné zbaviť sa práv do budúcnosti a orgán činný v trestnom konaní je povinný vždy upovedomiť a poučiť obvineného (pred každým úkonom) o jeho právach. Postupom vyšetrovateľa bola sťažovateľka poškodená na práve na obhajobu. Ak prokurátor podal za tejto situácie obžalobu, konal v rozpore so zákonom a porušil právo sťažovateľky na obhajobu. Ďalej podaná obžaloba nevykazuje objektívnu stránku trestného činu, označuje postupnú zmenu právnych vzťahov, pričom nevrátenie pôžičky označuje ako škodu aj napriek tomu, že zjavne išlo o občianskoprávny vzťah. Aj odôvodnenie obžaloby bolo v hrubom rozpore s ustanovením § 235 písm. c) Trestného poriadku, keďže okrem iných nedostatkov neobsahovalo všetky zákonné znaky trestného činu vrátane tých, ktoré odôvodňujú určitú trestnú sadzbu. Napriek tomu, že prokurátor sa vždy a bezvýhradne zaoberá napríklad ustanovením § 88 Trestného zákona, v tomto konaní jednoducho skutok posúdil podľa kvalifikovanej skutkovej podstaty a bez vysvetlenia určil pre ďalšie konanie trestnú sadzbu od dvoch do ôsmich rokov [pozri § 250 ods. 1 a 4 písm. b) a § 89 ods. 3 Trestného zákona], hoci v čase spáchania skutku si pojem značná škoda vyžadoval škodu vo výške najmenej 650 000 Sk a v čase podania obžaloby už 810 000 Sk. Okresný súd Nitra (ďalej len „okresný súd“) nereagoval na časť odôvodnenia obžaloby, podľa ktorej sťažovateľka bola 28. apríla 2008 odsúdená pre pokračovací zločin podvodu, hoci nebolo vylúčené, že nová obžaloba viní sťažovateľku za skutok, ktorý mohol byť skutkom, o ktorom už bolo rozhodnuté (pri pokračovaní v trestnej činnosti, ale možná je aj duplicita pri viacerých dielčích skutkoch). Okresný súd musel uvažovať o ukladaní

súhrnného trestu, ale aj o prípadnom zastavení trestného stíhania v súlade s návrhom obhajoby. Napriek tomu však na vytýkané procesné pochybenie nereagoval a rovnako nebral zreteľ ani na námietku, že poškodenému bola už škoda uhradená. Na hlavnom pojednávaní bez vyriešenia otázky, či a kto je poškodený, pripustil do konania poškodených, ktorí už zjavne poškodenými neboli, a bez ich prítomnosti konal. Do zápisnice nesprávne uviedol vyhlásenie sťažovateľky, podľa ktorého je vinná zo spáchania skutku. Sťažovateľka však v skutočnosti uviedla, že nepopiera spáchanie skutku uvedeného v obžalobe, čo okresný súd v ďalšom texte písomne správne označil. Okresný súd bol následne povinný postupovať primerane podľa § 333 ods. 3 písm. c), d), f), g) a h) Trestného poriadku. Urobil tak až na otázku podľa § 333 ods. 3 písm. h) Trestného poriadku. Obhajca už na otázku položenú sťažovateľke reagovať nemohol a táto odpovedala „áno“. Okresný súd však „primerane“ túto otázku položiť nemohol, pretože o návrhu dohody o vine a treste a o kvalifikáciu ako trestný čin zásadne nešlo. Preto priznanie sa sťažovateľky k vine, trestu a ku kvalifikácii ako určitého trestného činu nebolo možné nijako ani hmotnoprávne využiť v ďalšom konaní. Tu práve došlo k pokračovaniu nezákonných postupov, ktoré vo svojom súhrne spôsobili to, že sťažovateľka absolvovala nespravodlivé súdne konanie a bola nespravodlivo odsúdená. Okresný súd totiž pokračoval podľa § 333 ods. 3 Trestného poriadku, akoby šlo o prednesenie návrhu na dohodu o vine a treste, čo však nezodpovedalo skutočnosti. Ak sťažovateľka vyhlásila, že spáchanie skutku nepopiera, tak tým nevyhlásila, že je vinná zo spáchania skutku alebo niektorého zo skutkov, akoby to zodpovedalo ustanoveniu § 257 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku. Všeobecné sudy neinterpretovali rozdiel medzi vyhláseniami podľa § 257 ods. 1 písm. b) a § 257 ods. 3 Trestného poriadku. Následne (bez vyjadrenia poškodeného) okresný súd prijal vyhlásenie sťažovateľky, že je vinná. Okresný súd evidentne prijal vyhlásenie, že sťažovateľka nepopiera spáchanie skutku, no napriek tomu procesne postupoval tak, akoby vyhlásila, že je vinná zo spáchania skutku. Okresný súd dokonca cituje aj kvalifikáciu podvodu podľa § 250 ods. 1 a 4 písm. b) Trestného zákona, čo je hrubá nezákonnosť a zásadné pochybenie. Totiž po vyhlásení sťažovateľky, že nepopiera spáchanie skutku, bolo treba toto vyhlásenie považovať pre potreby ďalšieho konania a rozhodnutia za priznanie spáchania skutku. Sťažovateľka mala byť o tom poučená, a to v tom zmysle, že existencia skutočností tvoriacich skutok uvedený v obžalobe sa už dokazovať nebude.

Keďže sťažovateľka nevyhlásila, že je vinná, okresný súd nesmel takéto vyhlásenie prijímať alebo neprijímať. Všeobecný súd nie je viazaný právnym posúdením skutku podľa obžaloby a musí, a to aj po vyhlásení podľa § 257 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku rozhodnúť o vine, čo predstavuje uznanie (označenie) skutku ako určitého trestného činu. Pri vyhlásení, že obžalovaný spáchanie skutku nepopiera, musí všeobecný súd skutok podradiť pod príslušné ustanovenie Trestného zákona. Podľa § 88 Trestného zákona súd na okolnosť podmieňujúcu použitie vyššej trestnej sadzby prihliadne len vtedy, keď pre svoju závažnosť podstatne zvyšuje stupeň nebezpečnosti trestného činu pre spoločnosť. Napriek tomu všeobecné súdy na určenie stupňa nebezpečnosti vôbec neprihliadli a nevyhodnocovali ho. Pritom sťažovateľka do septembra 2004 viedla riadny život, nebola trestaná, priznala a oľutovala konanie, ktorého sa dopustila, a škodu nahradila. Preto stupeň nebezpečnosti jej konania pre spoločnosť bol po takmer piatich rokoch nepatrný. Uložený trest vo výmere sedem rokov a osem mesiacov pri aplikácii asperačnej zásady nie je spravodlivý. Sťažovateľka podala proti rozsudku okresného súdu odvolanie 19. apríla 2009. Krajský súd v Nitre (ďalej len „krajský súd“) vo svojom rozhodnutí uviedol, že uložený trest je síce trestom prísny, ale vzhľadom na to, že ide o trest súhrnný, osobu sťažovateľky a charakter trestnej činnosti, nemožno ho považovať za neprimerane prísny a navyše je na samej dolnej hranici upravenej trestnej sadzby. Pritom ani osoba obžalovanej, ale ani charakter trestnej činnosti takýto prísny trest neodôvodňovali, pričom o trestný čin vôbec ani nešlo. Krajský súd nesprávnu interpretáciu vyhlásenia sťažovateľky zúžil v rámci svojej prieskumnej povinnosti na konštatovanie, že keď kladne odpovedala na všetky otázky uložené jej v zmysle § 333 ods. 1 Trestného poriadku a okresný súd toto vyhlásenie prijal, krajský súd už neskúmal skutkové a právne závery okresného súdu. Vytýkal obhajcovi, že pochybnosti mal uviesť hneď do zápisnice o hlavnom pojednávaní. Toto tvrdenie krajského súdu, ktorý má postupovať podľa § 317 Trestného poriadku, nemá oporu v zákone. V podanom dovolaní sťažovateľka žiadala zrušenie nariadenia výkonu trestu odňatia slobody. Najvyšší súd vôbec (tým menej urýchlene) o návrhu nerozhodol. Dovolanie podané z dôvodov podľa § 371 ods. 1 písm. d) a i) Trestného poriadku odmietol. Pokiaľ išlo o dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku, bol najvyšší súd toho názoru, že podmienky na vykonanie verejného zasadnutia o odvolaní v neprítomnosti sťažovateľky boli splnené. Podľa názoru sťažovateľky, treba skúmať, či jej účasť je potrebná z pohľadu prípadného

doplnenia dokazovania alebo z pohľadu odstránenia rozporov v zápisnici okresného súdu v súvislosti s vyhlásením. Vychádzajúc z toho, že krajský súd v určitom štádiu konania uložil sťažovateľke pokutu za to, že sa z neúčasti na verejnom zasadnutí neospravedlnila, možno považovať za zrejmé, že jej osobnú prítomnosť považoval za nevyhnutnú. Ak napriek tomu na neskoršom verejnom zasadnutí konal v neprítomnosti sťažovateľky a ospravedlnenie jej neúčasti nepovažoval za dôvodné, tak mal sťažovateľke opäť uložiť pokutu, ale nesmel konať. Krajský súd konal v neprítomnosti sťažovateľky a nepovažoval za potrebné odstrániť vytýkané nedostatky. Nesprávne je konštatovanie najvyššieho súdu, podľa ktorého mala sťažovateľka urobiť vyhlásenie o tom, že je vinná zo spáchania skutku v zmysle § 257 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku. Podľa názoru sťažovateľky, aj keď obžalovaný vyhlási, že je vinný zo spáchania skutku, všeobecný súd musí skúmať, či skutok je označeným trestným činom, pretože nie je právnym posúdením skutku v obžalobe viazaný. Iba ak je skutok správne právne kvalifikovaný, môže súd vyhlásenie prijať.

Sťažovateľka navrhuje vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 6 T 166/2008, čl. 6 ods. 1 a čl. 13 dohovoru v konaní vedenom krajským súdom pod sp. zn. 3 To 34/2009 a čl. 5 ods. 4, čl. 6 ods. 1 a čl. 13 dohovoru v konaní vedenom najvyšším súdom pod sp. zn. 2 Tdo 23/2010 s tým, aby boli rozhodnutia okresného súdu z 2. apríla 2009, krajského súdu z 19. januára 2010 a najvyššieho súdu z 10. augusta 2010 zrušené a vec bola vrátená okresnému súdu na ďalšie konanie. Požaduje tiež zadosťučinenie vo výške po 1 000 € od krajského súdu a od najvyššieho súdu. Osobitne požaduje priznanie zadosťučinenia 10 000 € od najvyššieho súdu pre porušenie čl. 5 dohovoru. Napokon sa domáha náhrady trov konania vo výške 454,95 €.

Z vyjadrenia predsedu najvyššieho súdu č. k. KP 4/2011-18 z 22. februára 2011 doručeného ústavnému súdu 28. februára 2011 vyplýva, že žiada sťažnosť zamietnuť. Trvá na stanovisku uvedenom v písomnom odôvodnení uznesenia, pričom pre úplnosť dodáva, že krajský súd preveroval dôvodnosť ospravedlnenia sťažovateľky (podaného na poslednú chvíľu), pričom ošetrojúci lekár potvrdil, že sťažovateľka sa mohla verejného zasadnutia o odvolaní zúčastniť, keďže zdravotné dôvody jej v tom nebránili. Nie je na mieste ani tvrdenie, že účasť sťažovateľky na verejnom zasadnutí mal krajský súd skúmať aj z pohľadu

prípadného doplnenia dokazovania a odstraňovania rozporov, pretože krajský súd nedoplňoval dokazovanie a neodstraňoval rozpory. Čo sa týka porušenia čl. 6 ods. 1 dohovoru, najvyšší súd zastáva názor opierajúci sa o judikatúru a literatúru, podľa ktorej prakticky každý trestný poriadok pripúšťa konanie aj v neprítomnosti obvineného, ak bol tento včas upovedomený a nedostavil sa bez riadneho ospravedlnenia (§ 293 ods. 6 až 8 Trestného poriadku). Sťažovateľka hodnoverným spôsobom svoju neúčasť neospravedlnila, ba naopak z dôkazov plynie, že zavádzala aj svojho ošetrojúceho lekára. Jej zrejším cieľom bolo zmariť verejné zasadnutie o odvolaní. Upovedomením sťažovateľky (teda nie predvolaním) dal krajský súd najavo, že účasť sťažovateľky na verejnom zasadnutí nie je nutná a zároveň v upovedomení ju poučil (v rámci už ustálenej súdnej praxe), že pre riadne ospravedlnenie nepostačuje len preukaz práceneschopnosti, ktorý sám osebe osvedčuje neschopnosť pre výkon konkrétnej práce zo zdravotných dôvodov, ale nemusí byť a v mnohých prípadoch ani nie je dôvodom na ospravedlnenie obvineného na verejnom zasadnutí, ako to bolo napokon aj v tomto konkrétnom prípade.

Z repliky právneho zástupcu sťažovateľky z 15. marca 2011 doručenej ústavnému súdu 17. marca 2011 vyplýva, že trvá na svojich stanoviskách, pričom vyjadrenie predsedu najvyššieho súdu považuje za nekomplexné a účelové. Zásadný problém, či bolo, alebo nebolo možné konať v neprítomnosti sťažovateľky, nespočíva vo forme ospravedlnenia neúčasti, ani v tom, či sťažovateľka „zavádzala svojho lekára“, ale v tom, že na okresnom súde bolo nejasné, či sťažovateľka urobila vyhlásenie podľa § 257 ods. 1 písm. b) alebo podľa § 257 ods. 3 Trestného poriadku. Aj rozhodnutím o poriadkovej pokute z 8. decembra 2009 prejavil krajský súd názor o potrebe osobnej účasti sťažovateľky. V ďalšej časti vyjadrenia sa sťažovateľka znova zaoberá tými sťažnostnými námietkami, ktoré už boli ústavným súdom v rámci predbežného prerokovania sťažnosti odmietnuté.

II.

Zo spisu okresného súdu sp. zn. 6 T 166/2008, ktorého relevantné časti si ústavný súd vyžiadal od okresného súdu vo fotokópii, vyplývajú tieto podstatné skutočnosti:

Zo zápisnice krajského súdu č. k. 3 To 34/2009-359 z 8. decembra 2009 vyplýva, že vo veci sťažovateľky bolo vyhlásené opatrenie, ktorým sa termín verejného zasadnutia

určeného na 8. december 2009 zrušuje a určuje sa nový termín na 19. január 2010. Sťažovateľka bude potrestaná poriadkovou pokutou, pretože sa „na dnešné verejné zasadnutie nedostavila a žiadnym spôsobom sa neospravedlnila“.

Z predvolania na verejné zasadnutie krajského súdu č. k. 3 To 34/2009-361 z 10. decembra 2009 vyplýva, že verejné zasadnutie o odvolaní sťažovateľky proti rozsudku okresného súdu sp. zn. 6 T 166/08 z 2. apríla 2009 bude 19. januára 2010 o 8.30 h. V rámci predtlaču je adresát upozornený, aby si dôkladne prečítal ustanovenia § 293 ods. 4 až 9 Trestného poriadku, ktoré sú zároveň odcitované. Ďalej je tu upozornenie, že ak bez dostatočného ospravedlnenia nebude uposlúchnutý príkaz alebo nebude vyhovené výzve alebo predvolaniu podľa Trestného poriadku, môže to mať za následok potrestanie poriadkovou pokutou podľa § 70 ods. 1 Trestného poriadku.

Z uznesenia predsedu senátu krajského súdu č. k. 3 To 34/2009-364 z 8. decembra 2009 vyplýva, že podľa § 70 ods. 1 Trestného poriadku sťažovateľke sa ukladá poriadková pokuta 300 €, pretože bez dostatočného ospravedlnenia nevyhovela predvolaniu podľa tohto zákona. Z odôvodnenia vyplýva, že hoci sťažovateľka 30. novembra 2009 prevzala predvolanie na verejné zasadnutie určené na 8. december 2009, nedostavila sa a žiadnym spôsobom sa neospravedlnila.

Z prípisu sťažovateľky z 18. januára 2010 doručeného krajskému súdu toho istého dňa k sp. zn. 3 To 34/2009 vyplýva, že ospravedľňuje svoju neúčast' na verejnom zasadnutí o odvolaní 19. januára 2010 z dôvodu práceneschopnosti. Prílohou ospravedlnenia je potvrdenie o dočasnej práceneschopnosti vydané všeobecným lekárom MUDr. M. K., podľa ktorého práceneschopnosť trvá od 14. októbra 2009.

Z rukou písaného úradného záznamu z 18. januára 2010 (nečitateľný podpis) vyplýva, že „Dňa 18. 1. 10 o 8.40 hod som u Dr. M. K. – ošetrojúci lekár telefonicky zistil, že obžalovaná sa môže dostaviť na ver. zasadnutie KS v Nitre bez ujmy na jej zdraví. Ospravedlnenka č. 1798554 bola obžalovanej vystavená iba z dôvodu ospravedlnenia na 1 deň v práci.“.

Zo zápisnice o verejnom zasadnutí krajského súdu č. k. 3 To 34/2009-382 z 19. januára 2010 vyplýva inter alia, že bolo vyhlásené uznesenie, podľa ktorého sa verejné zasadnutie uskutoční v neprítomnosti sťažovateľky.

Z uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 2 Tdo 23/2010 z 10. augusta 2010 vyplýva, že ním bolo odmietnuté dovolanie sťažovateľky proti uzneseniu krajského súdu sp. zn. 3 To 34/2009 z 19. januára 2010. Podľa názoru najvyššieho súdu podané dovolanie nie je dôvodné, a preto bolo podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku odmietnuté. Sťažovateľka v rámci dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku tvrdila, že sa verejné zasadnutie o odvolaní konalo v jej neprítomnosti napriek tomu, že sa riadne ospravedlnila. Krajský súd nepochybil, keď vykonal verejné zasadnutie v neprítomnosti sťažovateľky. Zo spisového materiálu vyplýva, že sťažovateľka bola upozornená v zmysle § 293 ods. 5 a 8 Trestného poriadku, že v prípade, ak sa bezdôvodne nedostaví na verejné zasadnutie, toto bude vykonané v jej neprítomnosti. Sťažovateľka 18. januára 2010 doručila osobne do podateľne krajského súdu ospravedlnenie neúčasti na verejnom zasadnutí 19. januára 2010 spolu s potvrdením o dočasnej pracovnej neschopnosti. Treba konštatovať, že podmienky na konanie verejného zasadnutia v neprítomnosti sťažovateľky boli splnené. Sťažovateľke bolo riadne a včas doručené predvolanie na verejné zasadnutie a bola aj správne poučená o možnosti konania verejného zasadnutia bez jej prítomnosti, čo sťažovateľka v dovolaní ani nespochybňuje. Jej tvrdenie, že neboli splnené zákonné podmienky na konanie verejného zasadnutia v jej neprítomnosti, nie je pravdivé. Sťažovateľka neospravedlnila svoju neúčasť na verejnom zasadnutí hodnoverným spôsobom, aj keď podala na krajskom súde ospravedlnenie svojej neúčasti (len jeden deň pred konaním verejného zasadnutia, hoci bola neschopná práce od 14. októbra 2009), v ktorom súčasne nepožiadala krajský súd, aby sa verejné zasadnutie uskutočnilo za jej prítomnosti tak, ako to predpokladá ustanovenie § 293 ods. 8 Trestného poriadku. Hodnoverným ospravedlnením neprítomnosti je aj ospravedlnenie neprítomnosti zo zdravotných dôvodov, avšak z úradného záznamu na č. l. 381 vyplýva, že sťažovateľka sa bez ujmy na jej zdraví môže dostaviť na verejné zasadnutie (vyjadrenie ošetrojúceho lekára MUDr. M. K.). Z obsahu dovolania vyplýva, že sťažovateľka v rámci dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku tvrdí, že zistený skutok nie je trestným činom. To, že vylákala peniaze, nie je naplnením skutkovej podstaty trestného činu podvodu, lebo ide o obchodnoprávny vzťah. V prípade právneho posúdenia zisteného skutku treba konštatovať, že skutok vymedzený v rozsudku okresného súdu je správne právne posúdený ako trestný čin podvodu podľa § 250 ods. 1 a 4 písm. b) Trestného zákona.

Tento záver vyplýva zo skutočnosti, že sťažovateľka na hlavnom pojednávaní 2. apríla 2009 urobila vyhlásenie v zmysle § 257 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku, že je vinná zo spáchania skutku, a po porade so svojím obhajcom na jednotlivé otázky uvedené v § 333 ods. 3 písm. c), d) f), g) a h) Trestného poriadku odpovedala kladne. Keďže okresný súd nemajúc pochybnosti o skutkových zisteniach a právnej kvalifikácii uvedených v obžalobe toto vyhlásenie prijal, neboli už na hlavnom pojednávaní v zmysle § 257 ods. 7 Trestného poriadku vykonávané dôkazy pre účely ustálenia skutkového stavu a právnej kvalifikácie. V prípade vyhlásenia sťažovateľky na hlavnom pojednávaní urobeného podľa § 257 ods. 3 písm. b) alebo c) Trestného poriadku [vyhlásenie podľa písm. c) je alternatívou k písm. b)] a následnom prijatí tohto vyhlásenia okresným súdom podľa § 257 ods. 6 Trestného poriadku nie je už možné právne účinne napadnúť odvolaním výrok o vine, teda skutkový stav, ale ani právnu kvalifikáciu. Najvyšší súd sa stotožňuje so záverom krajského súdu v tom smere, že vyhlásenie sťažovateľky a následné prijatie tohto vyhlásenia súdom, pokiaľ boli dodržané všetky procesné podmienky, tvorí prekážku, ktorá neumožňuje odvolaciemu súdu z podnetu podaného odvolania (rovnako tak ani dovolaciemu súdu) meniť priznaný skutkový stav či právnu kvalifikáciu. Je potrebné uviesť, že pred prijatím vyhlásenia okresný súd sťažovateľku poučil o jej právach, zmysle priznania, jeho význame a prípadnom ďalšom postupe. Mala pritom možnosť radiť sa so svojím obhajcom, takže mala zabezpečenú kvalifikovanú právnu pomoc a bolo výlučne na jej vôli, či takéto vyhlásenie urobí, alebo nie. Nad rámec uvedeného treba poukázať na skutočnosť, že sťažovateľkou namietaná právna kvalifikácia (skutok vraj neobsahuje podvodné konanie) je priamo vyjadrená v skutku obžaloby, ku ktorému sa sťažovateľka priznala, a to v znení: „... za účelom vylákania peňazí predložila R. Ž. a...“. Na margo ostatných dovolacích námietok (oprava zápisnice o hlavnom pojednávaní, nedostatočne vykonané oboznamovanie s výsledkami vyšetrovania, krajský súd mal rozhodnúť rozsudkom) treba uviesť, že nie je zrejmé, pod aký dovolací dôvod je ich potrebné subsumovať. Tieto totiž tvoria zväčša prvú časť odôvodnenia dovolania, ktorá svojím obsahom len všeobecne poukazuje na určité skutočnosti (bez udania akéhokoľvek dovolacieho dôvodu). Preto nebolo ani potrebné sa nimi zaoberať. Napriek tomu však z predloženého spisu možno zistiť, že zápisnica o hlavnom pojednávaní okresného súdu z 2. apríla 2009 dodatočne opravovaná nebola, sťažovateľka sa vzdala práva preštudovať spis po skončení vyšetrovania

podľa § 208 Trestného poriadku (č. l. 259 – výsluch sťažovateľky z 26. augusta 2008) a krajský súd správne rozhodol uznesením, keď rozsudok okresného súdu zrušil v časti výroku o náhrade škody.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1 zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovať v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola... verejne... prejednaná... súdom..., ktorý rozhodne... o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.

Podľa čl. 13 dohovoru každý, koho práva a slobody priznané týmto dohovorom boli porušené, má právo na účinný opravný prostriedok pred vnútroštátnym orgánom bez ohľadu na to, že porušenie spôsobili osoby pri plnení ich úradných povinností.

Sťažovateľka je presvedčená, že krajský súd vykonal verejné zasadnutie o odvolaní v jej neprítomnosti v rozpore so zákonom, a to vzhľadom najmä na závažné skutočnosti, ktoré sa mali na verejnom zasadnutí riešiť. Navyše, krajský súd už predtým sám uznal nevyhnutnosť jej účasti na verejnom zasadnutí, keď jej 8. decembra 2009 uložil poriadkovú pokutu 300 € za neospravedlnenú neúčast' na verejnom zasadnutí určenom na 8. december 2009.

Predseda najvyššieho súdu je presvedčený o správnosti postupu krajského súdu, pričom navyše zdôrazňuje, že o termíne verejného zasadnutia bola sťažovateľka iba upovedomená (nebola teda predvolaná). Zároveň bola poučená aj o tom, že práceneschopnosť ešte nemusí stačiť na odročenie verejného zasadnutia.

Z rozhodovacej praxe Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že ak v trestných veciach rozhodujú postupne viaceré súdy zaradené do sústavy riadnych súdov, požiadavka verejnosti sa vzťahuje predovšetkým na súdy prvého stupňa, ktoré zisťujú skutkový stav a rozhodujú o všetkých otázkach významných pre rozhodnutie vo veci samej. Nedostatok verejného prerokovania veci na druhom a treťom stupni možno ospravedlniť povahou konania, o ktoré ide, za predpokladu, že pojednávanie na súde prvého stupňa bolo verejné. Napríklad konanie, v ktorom sa prejednávajú výlučne právne otázky, môže vyhovovať požiadavkám čl. 6 dohovoru, aj keď odvolací súd neposkytol obžalovanému príležitosť, aby sa mohol pred ním osobne vyjadriť (Ekbatani c. Švédsko). V ďalších rozhodnutiach sa ustálilo, že osobná prítomnosť obžalovaného pred odvolacím súdom nemá rovnakú dôležitosť ako na súde prvého stupňa. Štát má určitý priestor na uváženie (*une marge d'appréciation*), či a za akých okolností možno pripustiť odvolacie konanie na neverejnom zasadnutí. Treba pritom brať do úvahy osobitosti odvolacieho konania, ako aj otázky, ktoré treba v odvolacom konaní vyriešiť (Kamasinski c. Rakúsko). Ďalej je podstatné, že aj pri uznaní významu zásady verejnosti súdneho konania nemožno z čl. 6 dohovoru ani v prípade odvolacieho súdu s úplnou jurisdikčnou právomocou vyvodiť právo na verejné zasadnutie o odvolaní nezávisle od povahy otázok, ktoré treba rozhodnúť. Hoci verejnosť je jedným z prostriedkov na dosiahnutie dôvery voči súdom, ale iné ohľady, ako napríklad právo na rozhodnutie bez zbytočných prieťahov a nutnosť rýchle vybaviť napadnuté veci, taktiež prichádzajú do úvahy pri rozhodovaní, či je verejné zasadnutie o odvolaní potrebné, ak bol

proces v prvej inštancii konaný v prítomnosti obžalovaného (napr. Fejde c. Švédsko, Helmers c. Švédsko, II. ÚS 401/09).

K dosiaľ uvedenému treba dodať, že dohovor ako medzinárodná zmluva o ľudských právach zabezpečuje len určitý minimálny štandard ochrany ľudských práv. Znamená to, že zmluvným štátom dohovoru sa ponecháva voľnosť tento štandard prekročiť (čl. 53 dohovoru). Nie je teda porušením dohovoru, ak vnútroštátne právo poskytuje väčší rozsah ochrany niektorého práva ako dohovor. V takomto prípade sa v plnom súlade s dohovorom použije vnútroštátna úprava, keďže je priaznivejšia.

Ústavný súd poukazuje predovšetkým na ustanovenie § 293 Trestného poriadku, ktoré upravuje prítomnosť na verejnom zasadnutí. Pre posúdenie danej veci je podstatné znenie § 293 ods. 6 a 7 Trestného poriadku.

Podľa § 293 ods. 6 Trestného poriadku verejné zasadnutie v neprítomnosti obvineného nemožno konať, ak je obvinený vo väzbe alebo vo výkone trestu odňatia slobody, alebo ak ide o trestný čin, na ktorý zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého horná hranica prevyšuje päť rokov.

Podľa § 293 ods. 7 Trestného poriadku ustanovenie odseku 6 sa nepoužije, ak sa obvinený odmietol zúčastniť verejného zasadnutia, alebo výslovne požiadal, aby sa verejné zasadnutie konalo v jeho neprítomnosti.

Podľa § 250 ods. 4 Trestného zákona odňatím slobody na dva roky až osem rokov sa páchatel potresce,

- a) ak spácha čin uvedený v odseku 1 ako člen organizovanej skupiny, alebo
- b) ak spôsobí takým činom značnú škodu alebo iný obzvlášť závažný následok.

Medzi účastníkmi konania sa javí ako nesporné, že sťažovateľka bola stíhaná (a nakoniec aj právoplatne odsúdená) pre trestný čin podvodu podľa § 250 ods. 1 a 4 písm. b) Trestného zákona. Išlo teda o trestný čin, na ktorý Trestný zákon ustanovoval trest odňatia slobody, ktorého horná hranica prevyšovala päť rokov. Za takéhoto stavu bolo vykonanie verejného zasadnutia v neprítomnosti sťažovateľky vylúčené, ibaže by sa

sťažovateľka odmietla zúčastniť verejného zasadnutia alebo výslovne požiadala, aby sa verejné zasadnutie konalo v jej neprítomnosti (§ 293 ods. 6 a 7 Trestného poriadku).

V tejto súvislosti treba poznamenať, že zo spisu okresného súdu nevyplývajú žiadne skutočnosti uvedené v ustanovení § 293 ods. 7 Trestného poriadku.

Pokiaľ za daného stavu krajský súd vykonal verejné zasadnutie o odvolaní v neprítomnosti sťažovateľky, porušil tým už citované ustanovenie a jeho postup treba považovať za arbitrárny. To isté sa vzťahuje na najvyšší súd, ktorý pochybenie krajského súdu v dovolacom konaní nenapravil.

Z uvedených dôvodov došlo k porušeniu čl. 6 ods. 1 a čl. 13 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Berúc do úvahy citované ustanovenia ústavný súd zrušil uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 2 Tdo 23/2010 z 10. augusta 2010 a vec vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu). V ďalšom bude povinnosťou najvyššieho súdu riadiť sa právnym názorom ústavného súdu.

Ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu trov právneho zastúpenia v sume 460,39 €, a to za dva úkony právnych služieb v roku 2010 (prevzatie a príprava zastupovania, sťažnosť ústavnému súdu) po 120,23 €, za jeden úkon právnych služieb v roku 2011 (replika na vyjadrenie predsedu najvyššieho súdu) v sume 123,50 €, ďalej za režijný paušál dvakrát po 7,21 € a jedenkrát 7,41 €. Sumu ďalej zvýšil o 19 % dane z pridanej hodnoty za rok 2010, teda o 48,42 € a o 20 % dane z pridanej hodnoty za rok 2011, teda o 26,18 € (bod 3 výroku nálezu).

Nebolo možné vyhovieť požiadavke sťažovateľky o priznanie finančného zadosťučinenia vo výške po 1 000 € od krajského súdu a od najvyššieho súdu, ako aj o ďalších 10 000 € od najvyššieho súdu za porušenie čl. 5 dohovoru (bod 4 výroku nálezu).

Vo vzťahu k požadovanému finančnému zadosťučineniu od krajského súdu vo výške 1 000 € a od najvyššieho súdu vo výške 10 000 € treba uviesť, že podaná sťažnosť v tomto rozsahu nebola úspešná, pretože uznesením ústavného súdu č. k. II. ÚS 6/2011-14 z 13. januára 2011 bola sťažnosť proti krajskému súdu odmietnutá pre nedostatok právomoci ústavného súdu a proti najvyššiemu súdu pre porušenie čl. 5 dohovoru z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

Podľa názoru ústavného súdu vyslovením porušenia označených práv najvyšším súdom, zrušením jeho uznesenia a vrátením veci na ďalšie konanie je ujma spôsobená sťažovateľke už napravená, a preto neprichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. apríla 2011